

ปีงบประมาณ 2550

การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการฝนหลวงในพื้นที่เกษตรกรรมลุ่มน้ำภาคกลางตอนบน

หัวหน้าโครงการ : รศ.ดร.เอมอร อังสุรัตน์ สังกัดหน่วยงาน : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาถึง 1) สภาพภูมิหลังบางประการของอาสาสมัครฝนหลวงและชุมชน 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวงในชุมชน 3) ความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริการฝนหลวง 4) ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อความยั่งยืน และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการให้บริการฝนหลวงและการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อความยั่งยืนของชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นตัวแทนแต่ละตำบลของจังหวัดนครสวรรค์และอุทัยธานี ที่ได้รับการคัดเลือกทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติงาน เรียกว่าอาสาสมัครฝนหลวงประจำตำบล และใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยมีผู้เข้าร่วมเวทีสัมมนาเชิงปฏิบัติการ รวม 150 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์และแบบระดมความเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันโปรดักโมเมนต์

ผลการวิจัย พบว่า อาสาสมัครฝนหลวงเป็นตัวแทนจากสมาชิกทั่วไปของ อบต./สภาตำบล/สภาเทศบาล และกลุ่มอื่นๆ ที่ไม่ใช่สมาชิก อบต./สภาตำบล/สภาเทศบาลมากที่สุด พืชเศรษฐกิจหลัก คือ ข้าว รองลงมา คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อย และมันสำปะหลัง ตามลำดับ ความขาดแคลนแหล่งน้ำในชุมชนที่ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำทั้งด้านอุปโภค-บริโภค และการเกษตรที่วิกฤตในชุมชน คือ ช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ปัญหาการขาดแคลนน้ำของชุมชนที่พบมากที่สุด คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อการเพาะปลูก และบ่อน้ำ หนอง บึง และแหล่งน้ำธรรมชาติแห้ง ตามลำดับ อาสาสมัครฝนหลวงเกินครึ่ง ทราบแผนการปฏิบัติการ ฝนหลวงเฉพาะช่วงช่วยเหลือเพาะปลูกและอุปโภค-บริโภคในฤดูแล้ง (ช่วงเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม) โดยทราบจากเจ้าหน้าที่การเกษตรและวิทยุมากที่สุด ส่วนผลการปฏิบัติการในพื้นที่พบว่า อาสาสมัครฝนหลวงส่วนใหญ่มีความเห็นว่าก่อให้เกิดฝนตก แต่บางครั้งไม่ตรงกับแหล่งที่ต้องการ โดยทราบจากการสังเกตการณ์และวิทยุมากที่สุด ความต้องการมีส่วนร่วมและขยายเครือข่ายกิจกรรมในการพัฒนาบริการฝนหลวงตามบทบาทหน้าที่อาสาสมัครฝนหลวงที่พบมากที่สุด คือ การร่วมวางแผนในการกำหนดพื้นที่ที่ต้องการได้รับน้ำฝนในแต่ละฤดูปลูก และร่วมกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการตั้งฐานปฏิบัติการ ส่วนการพัฒนาบริการฝนหลวงตามกิจกรรมชุมชนที่พบมากที่สุด และถูกระบุโดยอาสาสมัครฝนหลวงเกือบทั้งหมด คือ การให้บริการข่าวสารฝนหลวง การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรน้ำ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของอาสาสมัครฝนหลวงและการขยายผลความต้องการมีส่วนร่วมและขยายเครือข่ายกิจกรรมในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อความยั่งยืนที่พบมากที่สุด ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำเดิม การใช้น้ำอย่างประหยัดและเหมาะสม และการตั้งคณะกรรมการเพื่อการจัดสรรน้ำที่เหมาะสมและยุติธรรม ปัญหาที่พบมากที่สุดในการพัฒนาการให้บริการฝนหลวง และการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อความยั่งยืน

คือ การขาดความร่วมมือในการเตือนภัยแล้ง และแหล่งน้ำในชุมชนไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ผลการพิสูจน์สมมติฐานพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการบริการฝนหลวง คือ อายุและจำนวนกลุ่มที่อาสาสมัครฝนหลวงเป็นสมาชิก สำหรับแนวทางการพัฒนาการให้บริการฝนหลวง และจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อความยั่งยืนของชุมชนที่พบมากที่สุด คือ ร่วมวางแผนกำหนดพื้นที่ที่ต้องการน้ำแต่ละฤดูปลูกและกำหนดช่วงเวลาที่เหมาะสมในการตั้งฐานปฏิบัติการร่วมปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเครือข่ายจังหวัดอื่นและร่วมกันวัดน้ำฝน ร่วมติดตามและประเมินผลการปฏิบัติการโดยการแจ้งผลการตกของฝนในชุมชน